

ІСТОРІЯ, ОГЛЯДИ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ФОНДІВ

С. О. Булатова

*кандидат історичних наук
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
м. Київ*

ДО ВИТОКІВ ІСТОРІЇ КНИЖКОВОГО КОЛЕКЦІОНУВАННЯ ПОЛЬСЬКОГО РОДУ МАГНАТІВ ЯБЛОНОВСЬКИХ

Приватне зібрання магнатів Яблоновських формувалося як фамільне і тісно пов'язане з історією цього давнього польського роду герба "Прус III", що походив з с. Яблонова в Плоцькому повіті Млавського воєводства¹. Уподобання усіх представників кількох поколінь Яблоновських у XVII–XVIII ст. не могли тією чи іншою мірою не позначитися на характері та історичній долі бібліотеки, але все ж центральною фігурою у формуванні її основного складу був Юзеф Олександр Яблоновський (1711–1777), новогрудський воєвода. Разом з тим і його попередники та найближчі родичі зробили свій внесок у становлення та розвиток зібрання, що нині є одним з найцінніших в історичних фондах НБУВ, визначили його тематичний склад, заклали традиції колекціонування. Серед них прадід, дід і дядько Юзефа Олександра – Ян Станіслав Яблоновський (?–1647), Станіслав Ян Яблоновський (1634–1702), Ян Станіслав Яблоновський-дядько (1669–1731), батько та матір Юзефа Олександра – Олександр Ян (1671–1723) і Теофіла (?–1745) Яблоновські.

Всупереч поширеній у книгознавчій літературі думці, що засновником родової бібліотеки був Станіслав Ян Яблоновський², аналіз складу зібрання дозволяє стверджувати, що власне підґрунтя бібліотеки було створене його батьком, Яном Станіславом Яблоновським, коронним мечником, наприкінці 30–40-х років XVII ст. З його особою пов'язане зародження традицій колекціонування книг у шляхетському роді Яблоновських, віднесене до середини XVII ст.

Ян Станіслав Яблоновський народився в одному з успадкованих маєтків (у Белзькому або Руському воєводствах) у родині Мацея

Яблоновського (1569–1619), королівського ротмістра, який брав участь у військових походах проти шведів і росіян. Мацей Яблоновський походив з Прус, але згодом з Плоцького повіту переселився на українські землі, а саме – на Покуття³. Його дружиною і матір'ю Яна Станіслава була Катарина, у дівоцтві Кломницька. Дата народження Яна Станіслава за різними джерелами наводиться неоднозначно. Вірогідніше, що він народився у 1606 або у 1607 рр. (за відомостями М. Вагнера)⁴, а не біля 1600 р. (за даними з Польського Біографічного словника). Остання дата викликає сумнів, оскільки його батьки одружилися у 1606 р⁵. Згідно з відомостями Юзефа Олександра Яблоновського з його рукопису “Raprtularz domu”, присвяченого історії власного роду, Я.С. Яблоновський народився в 1606 р. у с. Лучі – родинній маєтності Яблоновських⁶. Закінчив єзуїтський колегіум у Львові, після чого певний час подорожував країнами Західної Європи⁷. Перебуванням у європейських країнах пояснюється досконале знання Яном Станіславом Яблоновським іноземних мов, що підкреслював Ю.О. Яблоновський⁸. Однак не лише студіювання мов (що передбачало поряд із сучасними також і вивчення латини) та обов'язкових для дворян того часу наук, але у цілому знайомство з пам'ятками старожитностей та науково-культурними традиціями Західної Європи мали значний вплив на подальші захоплення Яна Станіслава, у тому числі й на формування його бібліофільських пристрастей.

Згодом Я.С. Яблоновський, за родинною традицією, брав участь у війнах 1624–1629 рр. зі шведами і татарами, а також з росіянами у 1632–1634 рр., здобувши чин ротмістра (1634)⁹. Свою громадську діяльність Я.С. Яблоновський розпочав на сеймі 1633 р. Особистий зв'язок магната з Владиславом IV визначив високий соціальний стан Яблоновського, зміцнення позицій і зростання сфер впливу роду на українських землях Речі Посполитої. За слушним зауваженням історика Ю. Дзієнгелевського, в епоху короля Владислава IV вирішальною умовою для піднесення окремих представників шляхетських родів у воєводствах цього регіону було, передусім, почуття відповідальності за долю Речі Посполитої, саме тому за часів царювання Владислава IV і за його підтримки до суспільно-політичної еліти країни увійшли Яблоновські¹⁰. Я.С. Яблоновський був близьким до кіл прогресивного магнатства у сеймі, до якого належали його друзі Якуб Собеський (пом. у 1646 р.) – освічений гуманіст, бібліофіл, мандрівник, а також Миколай Остророг (пом. у 1652 р.) – маршалок посольської ізби, блискучий оратор, гуманіст. Для них була властивою перевага інтересів

держави над приватними, навіть над шляхетськими вольностями¹¹, саме цей напрям у Сеймі репрезентував й Я.С. Яблоновський¹². До близьких Яблоновському осіб належали також і члени впливової аристократичної родини Сенявських гербу “Лелива”, протягом певного часу він листувався з Миколаєм Сенявським (пом. у 1683), волинським воєводою, польним коронним гетьманом¹³. До факторів щодо зміцнення соціального статусу слід віднести й шлюбно-родинні стосунки Яблоновського. Близько 1633 р. він одружився з Анною Остророг (бл. 1600 – після 1648) гербу “Наленч”, дочкою Яна Остророга і його другої дружини Софії Заславської, завдяки чому заволодів маєтностями Острогських. Зауважимо, що батько Анни Ян Остророг (1565–1622) був однією з яскравих постатей на зламі XVI–XVII ст. – познанський воєвода, письменник, гуманіст, вихідець з лютеранської сім’ї, він отримав ґрунтовну освіту у Страсбурзі, перебував в Англії, Франції, Італії, Швеції, але приятелював і з видатними вченими-єзуїтами свого часу – Петром Скаргою та Яном Конарським та згодом навернувся до католицизму¹⁴.

Подальші етапи життя та діяльності Я.С. Яблоновського склалися так: спочатку він – королівський дворянин, підचाший польської королеви Цецилії Ренати – у 1638 р., маршалок посольського кола – у 1638 і 1640 рр., коронний мечник із 1642 р. Я.С. Яблоновський залишив помітний слід у політичній історії Речі Посполитої, особливо у період засідання польського сейму в травні 1647 р., коли запропонував новаторські політичні проекти стосовно поправок до голосування, що викликало бурхливу негативну реакцію депутатів¹⁵.

Я.С. Яблоновський помер у червні 1647 р. у Варшаві (на думку сучасників, під впливом драматичних для нього подій останнього сейму) і був похований у костьолі єзуїтів у Львові. Зазначимо, що цей біографічний факт переконливо підтверджує духовну прихильність Я.С. Яблоновського до ордену єзуїтів, протекцію якому він виказував й за життя. Ця духовна традиція пізніше розвивалася у наступних поколіннях роду, але підвалини її були закладені саме Я.С. Яблоновським. За даними Каспра Несецького, єзуїта, історика, геральдиста, він був, зокрема, благодійником єзуїтського колегіуму в Кам’янці-Подільському. Водночас Несецький відзначає, посилаючись на працю історика XVI ст. Шимона Окозького “*Russia Florida*” (1646), що він також був благодійником конвенту домініканців у Коломиї. Останній історичний факт пояснюється тим, що Коломия була столицею Покуття, краю, де здавна розташовувалися величезні латифундії Яблоновських, і вплив цієї

магнатської родини в різних сферах був досить великим, отже, зрозуміло, що Я.С. Яблоновський брав участь у найважливіших заходах духовного й культурного життя цього регіону¹⁶.

З особи Яна Станіслава вже у першій половині XVII ст. починаються літературно-гуманістичні традиції роду Яблоновських. Сам Я.С. Яблоновський був освіченим магнатом, мав ораторські здібності, про що свідчить його промова “*Oratio salutatoria ad Regem Vladislaum IV nomine totius 3. Ordinis 1640*”, присвячена королю Владиславу IV¹⁷. До речі, впродовж досить бурхливої суспільно-політичної діяльності Я.С. Яблоновський залишив ряд промов політичного змісту, які згодом Юзеф Олександр Яблоновський згадував у бібліографічному творі “*Museum Polonum*” (Coll. Jabl. 1851) (fol. 255), у рубриці, присвяченій працям прадіда¹⁸. Скоріше за все, враховуючи трепетне ставлення Ю.О. Яблоновського до історико-архівної спадщини представників власного роду, він не просто володів відомостями щодо цих промов свого предка, але й ретельно зберігав їх у фамільному архіві чи бібліотеці.

Постать Я.С. Яблоновського, державного діяча нового типу за часів Владислава IV, привертала до себе увагу й авторів-сучасників, й згодом – польських історіографів наступних поколінь. Заслуги Яна Станіслава, поруч з іншими достойними судьями Коронного Трибуналу, прославив Йоганн Янссон, парох із Собкова, в своїх поезіях “*Maiestas utriusque politicae ad Tribunal Regni deputatorum gentilitiis effigiata ceris humillimo submissionis obsequio adoratur*” (Люблін, 1643)¹⁹. Криштоф Вціцліц, бакалавр вільних наук у Краківській Академії, присвятив йому свій твір “*Rozsądek ...na rok Pański 1643*”, доданий з окремим титулом до друку розміром у 16-ку “*Kalendarz swiät rocznych obrotow niebieskich ... na rok Pański 1643*” (Краків, 1642)²⁰. Пізніше його політичні та громадянські чесноти були висвітлені польським істориком Павлом Потоцьким в екскурсі, присвяченому видатним вітчизняним діячам XVII ст. “*Saeculum Bellatorum et Tohatorum seu Centuria Elogiorum Clarissimorum Virorum Polonorum et Lithuanorum*” (Краків, 1702) (Coll. Jabl.1088)²¹.

Цілком закономірно, що риси Я.С. Яблоновського як польського аристократа-гуманіста першої половини XVII ст. відбилися й на його бібліофільських нахилах. Нині у фондах НБУВ збереглося лише одне видання з космографії з власницьким записом Я.С. Яблоновського, що дозволяє пов'язати витoki родової бібліотеки з його особою²². Видання з його власницьким записом – це твір у трьох книгах кельн-

ського теолога Георга Брауна “Civitates orbis terrarum in aes incisae et excusae, et descriptione topographicas morale et politica illustrata... Lib. I–III” (Кельн, 1577)²³, що оцінюється бібліографами, як раритет. Фоліант оздоблений розкішними мідьоритами з видами і планами європейських міст роботи Франца Хогенберга і Симона Новеллануса. Це видання за своїм друкарським і художнім рівнем перевершило популярну в XVI ст. “Cosmographie oder beschreibung aller lander” (Базель, 1550) Себастьяна Мюнстера, а мідні гравірувальні дошки для “Civitates” згодом були використані в інших відомих видавничих проєктах²⁴. Отже, незважаючи на те, що нині виявлений лише один примірник-раритет із зібрання Я.С. Яблоновського, він яскраво свідчить про його бібліофільські інтереси.

Відповідно до тексту власницького запису, книга надійшла до Я.С. Яблоновського до 1638 р, коли він був у званні королівського дворянина. Власницькі записи польською мовою Яна Станіслава “Jan Stanisław z Jabłonowa Jabłonowski dworzanin Jego królewskiej Mści.” зафіксовані у фоліанті Г. Брауна “Civitates orbis terrarum” (Кельн, 1577) (Coll. Jabl.175)²⁵, розміщені на форзаці книги та на маргінесі сторінки (арк. 328 зв.). Судячи з суперекслібрису, відгиснутого сріблом на верхній і нижній кришках книги, первісним власником видання був невідомий польський бібліофіл з родини гербу “Кораб” з ініціалами “S.S.C.P.”. Маємо підстави вважати, що воно належало Станіславові Собоцькому (1556–1589), гербу “Кораб”, королівському постільничому, мальтійському кавалеру, командору у костьолі св. Яна в Познані у 1586–1589 рр.²⁶ С. Собоцький, будучи високоосвіченою особою, володів латиною, німецькою, італійською мовами, досяг успіхів у вивченні історії, математики. У молоді роки він тривалий час перебував у закордонних подорожах по Турції, Іспанії, Італії, Нідерландах, Німеччині, Угорщині, Мальті, де, очевидно, й був прийнятий до мальтійського ордену. С. Собоцький прославився також завдяки своїм військовим заслугам й відданості королю, що відповідало кодексу честі польського шляхтича тієї доби²⁷. Імовірно, така високоосвічена людина мала власну збірку книжок, оправи яких позначалися гербовим суперекслібрисом. Шлях надходження цього стародруку до зібрання Яблоновського невідомий, але можна передбачити, що він потрапив до Яна Станіслава або у період його перебування в королівському оточенні, оскільки, як відомо, близьким до цього середовища був і С. Собоцький ще за часів короля Стефана Баторія, або мігрування книжки здійснилося через познанський культурний осередок і пов'язане з одруженням у 1633 р. Я.С. Яблоновського з Анною Остророг – дочкою

познанського воєводи, а С. Собоцький у Познані у 1586–1589 рр. виконував функції командора костюлу св. Іоанна Єрусалимського.

Пізніше доля цього раритетного видання зі збірки С. Собоцького склалася так, що після приналежності Янові Станіславові його успадкував від батька до бібліотеки в Ляховцях С.Я. Яблоновський²⁸, а від нього – через покоління – Ю.О. Яблоновський. Бібліографічний опис видання з літерою “L” (“Lachowse”) біля позиції зафіксований у каталозі “Bibliotheca Jablonoviana” (Лейпциг, 1755), укладеному німецьким бібліографом Фрідеріком Сигізмундом Віцлебенем на замовлення власника Ю.О. Яблоновського²⁹. Отже, шлях видання переконливо підтверджує, по-перше, мігрування стародруку протягом XVI – XIX ст. у збірках польських бібліофілів у межах Речі Посполитої та, по-друге, спадкоємність в історії родової бібліотеки Яблоновських та провідну роль її фундатора – Яна Станіслава.

Висвітлюючи первісний етап родового бібліофільства за часів Я.С. Яблоновського, слід звернути увагу на ряд відкритих питань, розв'язання яких за браком документальних матеріалів, на жаль, є проблематичним і досліджується лише у контексті історико-книгознавчої реконструкції зібрання. До таких питань, необхідних для вивчення історії книгозбірні, відносяться: час фундації бібліотеки, її місцезнаходження, кількість книжок, тематичний репертуар тощо.

Для встановлення часу зародження бібліофільства Я.С. Яблоновського, тобто періоду існування бібліотеки, документальним свідомством залишається його єдиний власницький запис на сторінках видання із зібрання. Запис у книзі доводить, що книжка належала Я.С. Яблоновському до 1638 р. (року надання наступного звання підчасного королеви Цецилії Ренати), тобто маємо підстави вважати, що зацікавлення Я.С. Яблоновським книжками проявилось ще з молодих років, тому й заснування родової бібліотеки гіпотетично можна датувати 20-и – серединою 30-х років XVII ст.

В якому з численних маєтків Яблоновського розміщувалася бібліотека за браком даних у архівних джерелах складно з'ясувати. Проте можемо передбачити, що конкретне місцезнаходження збірки слід пов'язувати, передусім, з двома головними резиденціями – з с. Лучею, успадкованим 1615 р. за королівською згодою від батька Мацея Яблоновського³⁰, де здавна знаходилася родинна садиба, або з Перегінсько, наданим лише у 1638 р.³¹ У цьому зв'язку зазначимо, що оскільки час заснування бібліотеки відносимо до досить раннього біографічного періоду її власника – 20 – середини 30-х років XVII ст., збір-

ка мала знаходитися у с. Луча в Галицькій землі – єдиному маєтку Яблоновських, де у той період знаходився шляхетський двір³².

У випадку наступного можливого переміщення фоліанта з Лучі – наприкінці 30 – середині 40-х років XVII ст. він міг би зберігатися й у Перегінсько, де також був двір для родини. Очевидно, якщо б у Перегінсько і знаходилася бібліотека, то вона не мала спеціального приміщення. Це впливає з пізніших даних, які наводяться Ф Марковським: плану будинку та люстрації Перегінська у 1661 і 1662 рр., за часів володіння помістям Станіславом Яном – сином Я.С. Яблоновського³³. Згідно з цим джерелом, навіть після перебудови будинок був досить скромним, типовим польським шляхетським двором епохи бароко зі східних рубежів Речі Посполитої. За відомостями названої люстрації, “у тим дворі покоїв є п’ять ...”, що, враховуючи потреби сім’ї, виключає можливість пристосування одного з нечисленних приміщень під бібліотеку³⁴. Отже, розміщення невеличкої за обсягом збірки у спеціальному покої не було доцільним і, найвірогідніше, у середині XVII ст. вона знаходилася у шафах “під рукою” у власника, в його покоях. Імовірно, подібна відсутність спеціального бібліотечного приміщення була характерною також і для резиденції в Лучі (про яку даних не збереглося), оскільки архітектонічні особливості шляхетських маєтків у приграничних рубежів Речі Посполитої в XVII ст. були досить типовими та обумовлювалися, насамперед, оборонною функцією.

Щодо обсягу зібрання Я.С. Яблоновського у першоджерелах не збереглося жодної інформації, яка б проливала світло на цей аспект. Таким чином, залишається лише передбачити його кількість, керуючись подібними даними стосовно обсягу бібліотек магнатів відповідного соціального стану в даний період. На підставі цих відомостей, у 1-й половині XVII ст. магнатська бібліотека у середньому (не йдеться про значні фамільні збірки Потоцьких, Радзивілів, Сапег та ін.) нараховувала щонайменш 200–300 томів³⁵.

Можемо припустити, що збірка Я.С. Яблоновського нараховувала не більше цієї середньої кількості, а, ймовірно, була й меншою, оскільки навіть ляховецька бібліотека його сина Станіслава Яна, заснована на підґрунті батьківської та поповнена, сягала за життя власника 346 бібліографічних позицій назв (за даними каталогу Ф.С. Віцленбена, де зафіксовані позиції видань до 1702 р. – року смерті Станіслава Яна)³⁶. Спробуємо на підставі даних каталогу Ф.С. Віцленбена приблизно змоделювати склад ляховецьких книжок до 1647 р., які могли

належати Я.С. Яблоновському. Звичайно, подібна реконструкція через виокремлення ляховецьких книжок за формальною хронологічною ознакою – до 1647 р. має свої недоліки: наприклад, у певних випадках неможливо визначити, які з друків до 1647 р. належали Янові Станіславу, а які його сину Станіславові Яну. Варто також пам'ятати, що у родовій бібліотеці, сформованій кількома поколіннями та розташованій у різних маєтках, мали місце процеси змішання книжок, тому виокремлення їх у каталозі XVIII ст. мало дещо формальний характер і, зрозуміло, не відображало, з якої збірки вони походять. Так, до речі, праця друга Яна Станіслава Якуба Собеського “*Commentariorum Chotinensis belli*” (Гданськ, 1646)³⁷ та дослідження Д. Уффано “*Archelia albo artilleria*” у перекладі А. Цисвицького (Лешно, 1643)³⁸ за походженням, очевидно, пов'язані з ім'ям Яна Станіслава та пізніше у каталозі Ф.С. Віцлебена позначені літерою “Р”, що свідчить про зберігання у бібліотеці правнука Яна Станіслава – Ю.О. Яблоновського в Підгірцях, оскільки Підгорецька бібліотека у 40-х роках XVIII ст. була своєрідною творчою лабораторією Ю.О. Яблоновського, де знаходилися історичні джерела з родової успадкованої частини збірки. Однак, незважаючи на умовність, такий спосіб залишається єдиним можливим у зв'язку з відсутністю архівних матеріалів щодо бібліофільства Яна Станіслава. Отже, за тематикою його книжки охоплювали історію європейських держав – Франції (П. Емілій “*De rebus gestis Francorum*” (1569); Англії, країн Сходу (Прокопій “*De rebus Gothorum, Persarum et vandalogum*” (1653); історію Речі Посполитої, яка була представлена досить ґрунтовно (А. Гваньїні “*Sarmatiae Europaeae descriptio*” (1631), Я. Гербурт де Фульштин “*Chronica seu historiae Polonicae*” (1609); географію, хронологію, космографію (П. Апіан, Птолемей); праці класичних авторів (Максим, Тацит, Плутарх “*Opuscula varia*” (1531), Геродот, Ксенофонт, Юлія Цезар з коментарями Альда Мануція), Ю. Ліпсій “*Miscellanea epistolarum selectarum*” (1605); філософії (Р. Гоглена “*Lexicon Philosophicum*” (1613), Р. Франсуа “*Essay des Merveilles de Natur*” (1629); теологічні твори (біблії, Фома Аквінський, А. де Ескобар). Досить репрезентативними були розділи права, зокрема, польського (М. Яскерський “*Juris provincialis quod speculum saxoniicum vulgo nuncipatum*” (1602), Ф. Дреснер “*Processus Judiciarius Regni Poloniae*” (1601), А. Ліпський “*Observationes de jure civilis et Saxonis*” (1619); медицини (І. Саванарола “*Practica major*” (1561), І. Меркуріаліс “*Medicina practica*” (1623); військового мистецтва (Ж. Жак “*L'Art Militaire pour l'Infanterie*” (1615), П. Кара-

ціолло “La gloria del Cavallo” (1606), Д. Уффано “Archelia albo artilleria” у перекладі А. Цисвицького (1643). Вірогідно, що у бібліотеці зберігалися також і власні рукописи Я.С. Яблоновського, зокрема, його промови у сеймі і вітальні промови, присвячені Владиславові IV. Аналіз складу ляховецьких книжок (видань і рукописів) до 1647 р. та їх тематика дають змогу стверджувати, що батьківська збірка Яна Станіслава максимально обмежувалася 192 томами³⁹.

Отже, на нашу думку, власне зі збірки Я.С. Яблоновського у 30–40-х роках XVII ст. почалися родові традиції колекціонування книжок, які згодом визначили особливості їх подальшого розвитку у бібліофільстві наступних поколінь Яблоновських наприкінці XVII – на початку XIX ст.

¹ *Jabłonowski* // Niesiecki K. Herbarz polski: W 10 t. / Wyd. Bobrowicz J.N. – Lipsk: Breitkopf i Haertel, 1839.– Т. 4.– S. 415.; *Jabłonowscy h. Prus III* // Boniecki A. Herbarz polski. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich: w 16 t. – Warszawa, 1905. – Cz. I – Т. 8. – S. 107.

² *Chwalewik E.* Exlibrisy polskie szesnastego i siedemnastego wieku.– Wrocław: Ossolineum, 1955. – S.106; *Jabłonowscy* // Encyklopedia wiedzy o książce. – Wrocław etc.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1971– Kol. 1041.

³ *Rodzina.* Herbarz szlachty polskiej / Opr. S.H. Uruski. – Warszawa, 1908. – Т. 5. – S. 295.

⁴ *Wagner M.* Stanisław Jabłonowski. (1634–1702) Polityk i dowódca. cz.I. – Siedlce, 1997.– S. 32.

⁵ *Cynarski S.* Jabłonowski Jan Stanisław // Polski Słownik Biograficzny.– Warszawa ; Krakow: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydaw-wo Polskiej Akademii Nauk, 1962–1964. – Т. 10/2. – Z. 45. – S. 220–221.

⁶ Biblioteka Czartoryskich, Krakow: Rp. 1162, p. 463.

⁷ М. Вагнер стверджує, що він супроводжував королевича Владислава Вазу (1624–1625) у його закордонній подорожі, проте не підтверджує цей факт, оскільки у наведених посиланнях про те не йдеться, див.: *Wagner M.* Stanisław Jabłonowski. (1634–1702) Polityk i dowódca. cz. I. – Siedlce, 1997. – S. 32. Також не згадується Я.С. Яблоновський у документальній праці А. Пшибоця про поїздку по Європі Владислава Вазы, де названі польські дворяни, які супроводжували королевича: *Podróż krolewicza Władysława Wazy do krajow Europy Zachodniej w latach 1624–1625 w swietle owszesnych relacji.* / Opr. A. Przyboż. – Krakow : W-wo literackie, 1982.

⁸ Biblioteka Narodowa, Warszawa: Rp. 1162, p. 492.

⁹ *Cynarski S.* Jabłonowski... – S. 220; *Wagner M.* Stanisław... – S. 32.

¹⁰ *Dzięgielewski J.* Poślowie na Sejmy czasow Władysława IV. – Warszawa, 1992. – S. 95.

¹¹ *Ibid*, S. 131–132.

¹² Szajnocha K. Miecznik koronny Jabłonowski. Szkice historyczne. – Lwow, T. 3, 1861, S.153–171; Długosz J. Jakub Sobieski 1590–1646. Parlamentarzysta, polityk, podróżnik i pamiętnik // Acta Universitatis Wratislaviensis. Historia, N 11721. – Wrocław, 1989. – S. 175–177.

¹³ B. Czart. 5839, N 15949.

¹⁴ Wielkopolscy Ostrorogowie / Opr. W. Dworzaczek, Jo. Dworzaczkowa, J. Dziegielewski i in. – Ostrorog, 1998. – S. 147.

¹⁵ Cynarski S. Jabłonowski... – S. 220.

¹⁶ Jabłonowski // Niesiecki K. Herbarz polski: W 10 t. / Wyd. Bobrowicz J.N. – Lipsk: Breitkopf i Haertel, 1839.– T. 4.–S. 417.; див. про це “Russia Florida” (Львів, 1759) (Coll. Jabl. 988), арк. 114.

¹⁷ Estreicher K. Bibliografia polska. Ser. 1–3: w 34 t. – T. 18.– Krakow, 1901. – S. 341.

¹⁸ Jablonowski J. A. Museum Polonum...– Leopoli : Typis Collegii Societatis Jesu, 1752. – 298.

¹⁹ Estreicher K. Bibliografia polska. – T. 18. – S. 468-469.

²⁰ Estreicher K. Bibliografia polska. – T. 32. – S. 270.

²¹ Potocki P. [Saeculum Bellatorum et Tohatorum seu Centuria Elogiorum Clarissimorum Virorum Polonorum et Lithuanorum]. – Cracoviae, 1702. – P. 412–416.

²² ІУК НБУВ, ВСПВ, Р. 2087–2089 (Coll. Jabl. 175).

²³ Там само.

²⁴ Książka naukowa dawna // Encyklopedia wiedzy o książce. – Kol. 1275.

²⁵ ІУК НБУВ, ВСПВ, Р. 2087–2089 (Coll. Jabl. 175).

²⁶ У допомозі при атрибуції особи власника суперекслібриса дякуємо польській дослідниці – доктору Аліні Дзенчул, директорові бібліотеки Королівського Замку у Варшаві.

²⁷ Niesiecki K. Herbarz polski. T.8 Lipsk, 1841. – S. 437–448; Karwowski S. Komandorya i kościół św. Jana Jerozolimskiego w Poznaniu. – Poznań, 1910. – S. 49–52; Baranowski J., Libicki M., Rottermund A., Starnowska M. Zakon Maltański w Polsce. – Warszawa, 2000. – S. 47.

²⁸ Lachowce // Słownik geograficzny krolestwa polskiego i innych krajow słowiańskich: W 15 t. / Wyd. pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Walewskiego. – Warszawa: Druk: Wieku, 1884. – T. 5. – S. 53–54.

²⁹ Witzleben F.S. Bibliotheca Jablonoviana. – Lipsiae: Brejtkophia, 1755. – Vol. 1. – P. 273.

³⁰ Jabłonowscy h. Prus III // Bonecki A. Herbarz Polski. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich : W 16 t. – Warszawa, 1905. – Cz .I. – T. 8. – S. 108.

³¹ У 1637 р. королівським привілеєм від 18 жовтня Я.С. Яблоновському надане було с. Перегінсько – фортеця з прилеглими угіддями, на яке також виказували права базиліани на чолі з Григорієм Балабаном, трембовельським старостою. У спорі за Перегінсько виявився рішучий військовий характер Я.С. Яблоновського, який здійснив озброєний заїзд на Перегінсько, але Владислав IV скаргу Балабана відхилив, завдяки чому у 1638 р. ці володіння оста-

точно відійшли до Яблоновських, див.: *Perehińsko* // Słownik geograficzny królestwa polskiego i innych krajów słowiańskich: W 15 t. / Wyd. pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W., Walewskiego – Warszawa: Druk: Wieku, 1886. – T. 7. – S. 951–954; *Markowski F.*, Fortalicium w Perehińsku. Zabytek staropolskiego budownictwa na Pokuciu. – Stanisławow, 1938. – S. 6–7.

³² Lustracja województwa Ruskiego, 1661–1665. Cz. III. Ziemia Halicka i Chełmska / Wyd. Em. i K. Arłamowscy i W. Kaput. – Wrocław: Ossolineum, 1976. – S. 73–75.

³³ *Markowski F.*, Fortalicium w Perehińsku. Zabytek staropolskiego budownictwa na Pokuciu. – Stanisławow, 1938. – S. 22–23, 56.

³⁴ Lustracja województwa Ruskiego, 1661–1665. Cz. II. Ziemia Lwowska / Wyd. Em. i K. Arłamowscy – Wrocław: Ossolineum, 1974. – S. 101–103.

³⁵ *Czapliński W., Długosz J.* Życie codzienne magnaterii polskiej w XVII wieku. – Warszawa, 1976. – S. 153–154

³⁶ *Witzleben F.S.* Bibliotheca Jablonoviana. – Lipsiae: Brejtckophia, 1755. – Vol. 1. – 360 p.; Vol. 2. – 196 p.; Vol. 3. – 288 p.; Vol. 4. – 194 p.

³⁷ *Witzleben F.S.* Bibliotheca Jablonoviana. – Lipsiae: Brejtckophia, 1755. – Vol. 1. – P. 185.

³⁸ *Ibid.* – P. 173.

³⁹ *Witzleben F.S.* Bibliotheca Jablonoviana. – Lipsiae: Brejtckophia, 1755. – Vol. 1. – 360 p.; Vol. 2. – 196 p.; Vol. 3 – 288 p.; Vol. 4. – 194 p.